

1

זה הספר נקרא משנה תורה, וכתבו חתומי ריש מס' ניסין דמשנה תורה אינו אלא תורה ושונה מה שלמעלה. וזה המעש שומע כפי הרמב"ן ויל' עד שהרמב"ן כשמוע למצות שב' שופטים תצא מכאן ככמה מצות שמצוה זו מעין וחלק אותה מצוה הכתובה כבר, עד שחושב מצות שלוח הקן, חלק מצות אהוה ואת בנו, ובענין הוא פלא, כי שתי מצות אלו חרות וס' מן הקצה אל הקצה, וגם כפולות המצות נמצא בס' שמות מן תולדות פרשת שמר לך עד כחלב אבן, בפ' תשא. היא כפולה וכבר נאמרה בפ' משפטים, אלא שם אינו מיותר ח' כמבואר שם בס' דברים, וכך בס' דברים לא נמצא הדרכה מצוה שנשנה, ומה שנשנה אינו מיותר ח' וזו ומשמעו פירוש וכאשר עד שמעמד על דקדוק לשון התורה, ומשום דכלל זה הספר ועיקרו בא להודיע על עטל תורה לפרש רקדוק המקרא וזהו תלמוד, וכל המוסר ורובו דברים שהי' משה רבינו סוכיחם הכל בא לזה התכלית שיקבלו ע"ע על התלמוד ספני כמה עיקרים שיבואר בנפח הספר, משה נקרא בשמו משנה תורה לשון שינון של תורה, ואם נרצה לפרש משנה מלשון כפול כהבנת הגם' סנהדרין דכ"א כ', תורה הוננה לפי הפשט ביחוד ע"ז הספר, משום דכזה הספר יש הרבה מקראות שאי' לפרש לפי הפשט התכריז שאין המקרא יוצא סבנו אלא כשתי כמות, כאשר כבואר כל' בפ' שופטים תצא תבוא וכן כפרשיות הקדמות דכתיב כל' שמירה ועשיה למצות הקים ומשפטים, ומשמעות שמירה ועשיה דמצות אינו דומה לחקים ומשפטים, דמצות משמעו טעשה המצות, ובחקים ומשפטים משמעו תיקון הלכה, כמש"כ בס' ויקרא י"ח ה', משה מכונה זה הספר משנה תורה, והנה בפ' א' אמר רש"י ספר משנת תורה היה סיגנון ליהושע בשעה שנללה עליו הקב"ה מצאו יושב ויפטר ספר משנת תורה כד' לכונו דזה הספר יחד יש להוציא משנו כל אופני סוסר, וכן בפ' המלך כתיב וכתב לו את משנה התורה וגי' בו וע"ז המצות כתיבה היתה כל התורה כולה כשלימות דקא, מ"מ המכוון הוא משנה התורה, שייכח המלך בו תמיד כדי להגיע לתכלית הסבואר שם, למען ילמד ליראה וגי' לשכור את גוי' לבלתי רוס לבנו וגי' ולכלתי סור מן המצוה וגי', ויש להבין מ"ל דהמקרא יפה בדברי סוסר שבזה הספר שיצא כפי משה רבינו כרח קדשו' ימצא כל איש לפי ערכו רבש וחלב, ונע' בפ' עקב פרשה ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל סעמך עד סוף הפרשה עד שגם יהושע רבן של ישראל השקיף בזה הספר תמיד, ומה יתבונן כל אחר לפי כחו, וימצא דרך ישר להלך נכחו, לפי הליכות עולם לו, ואור זה הספר ירי נר לנלנו:

אמנם ראש וסוף וזכרונה שכזה הספר, הוא על החוקת הקים ומשפטים שהוא התלמוד בישראל, אשר ספנה תוצאות וזי האומה והיהדות בכלל, וע"ז נכרת הברית השני בערבות סואב וכדו גרונים וז"ע להקים את דברי התורה וגי' ומסנה יתר ונהג למוסרי אנשי הפעלה, הן מי שיהיה לתורה ועמלה הן מי שברכו ה' להחיותה בקומה ולכלולה, וכמבואר בפנים ו' כ"ד ב' יש וכל' תע"ז נקרא זה הספר משנה תורה, לשון תרבה ולהשיב מלחמתה של תורה שערה, ובה תהי לנו עוז ואורה, אמן:

2

ר' חנין בשם ר' שמואל בר רב יוחנן כיומי לה מפיא דאורייתא (גמ' וי) בבור שורו הדר לו, אפשי כן אלא זה יהושע, שהוא עוסק מבני ישראל פעמיו נללל המה ולבנה, שהם יושבין מסוף העולם ועד סופו, דאמר רש"י ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע, כשעה שנללה עליו הקב"ה מצאו יושב ויפטר ספר משנה תורה כד' אמר לו (ישע' ה) חק יהושע עמך יהושע לא ימוש ספר התורה הזה וגי', נללו ודריאה אותו לללל דמה א"ל בשם שלא רובמתי מזה אף אהיה דום מלפני, כדו (ישע' ז) ויום השמש וירח עמר, א"ל ירוק אל עבדא בישא לאו זבוינה דאקא את, לא כך דהא אורח אבא בהלום (מל"ג ז) ונהג השמש והירח וגי', סיד ויום השמש וירח וגי':

הנהגה כפי בראשית ג' ז

3

"משנה תורה" שם מיוחד בחז"ל, תורה מן השמים ובתוך זה חלקים, לא חתם שם מיוחד אלא יום מיוחד.

י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ומר' אליעזר בריה"ג, ל"ב מדות לדרישת הלכות ממקורות הפסוקים, ישנה מדה אחת הנקראת "סמוכים", וכן "היקש", כמובן השואה, יש מקום להתבונן בדברי חז"ל המושגים, סמוכים והיקש חיינו הקן.

במסכת יבמות בתחילה ר' יהודה לא לומד הלכה למעשה מסמיכות פסוקים — אבל במשנה תורה דריש, ערך מיוחד למשנה תורה, וכאן בבחינת הסדר, כאן יש ערך מיוחד לסדר הפסוקים, משנה תורה — חזרה על התורה, מה ענינה? בראשית — יסוד, גרעין, שמות ויקרא — "בשבתך בבייתך, כטביר — יזבלכתך בדרך", ועוד חלק חמישי — שכלול שבחורה מתוך התכוננות על כניסה לארץ, חזרת תורה, וקבלת תורה מחדש, חזרה על עשרת הדיברות — לחוות שניים — עם הכניסה לארץ, היוזג של קוביה ושכינתה והעם הזה כסדרו כארץ הזאת — והתחדשות התורה, לחוות שניים.

לשון כתיבה המורה א' כ"ג

הנהגה וזכרונה שכזה הספר

5

התחדשות ישראל ואורייתא

ואם נכון הדבר שאצל כל יהודי פרטי מתחדשת נשמתו כבואו לארץ, על-אחת-כמה-דומה נכון הדבר לגבי הצבור כולו, לגבי כלל-ישראל, קל להבין שבמקום הבריאות המקורית שלנו, יש התחדשות מציאות, התחדשות חיים, ומתוך-כך התחדשות התורה כולה, לכן "הואיל משה באר את התורה הזאת" — משה מבאר את המציאות הבראה החדשה של ישראל ואורייתא.

עם התחדשות נשמת ישראל בכניסתם לארץ, מתחדשת ומתבארת כל התורה כולה, משה רבינו מתחיל לבאר את המצב הפסיכופיזיולוגי החדש הכללי-ישראלי, ומתוך-כך מבאר את התחדשות התורה, שכן ישראל ועמלה הם דבר אחד: גוף ישראל ונשמת ישראל, אנו יוצאים מן המדבר, נכנסים פנימה פסיקה אחר פסיקה, ומחזילים להתרגל לנשום את אירא דארץ-ישראל, אירא הבריאות¹⁰, אירא המקורית, אין זה כל-יך פשוט, זו התחדשות נשמה, ולא רק של האדם הבודד, אלא של כל השישים ריבוא מישראל, לכן, "הואיל משה באר", משה סוקר את העבר, את כל הגלגולים ואת כל הצרות שעברנו מתוך שימת לב למה שנעשה אנתו עכשיו, ועל-ידי זה מתבארת ומתבררת כל התורה מחדש, לכן חומש דברים נקרא "משנה תורה"¹⁵, חזרה על התורה, ביאור חדש של התורה.

תורת ארץ-ישראל

"אורות התורה" יש פרק מיוחד על ההבנת בין תורת ארץ-ישראל לבין תורת חרץ לארץ¹⁴, המסתמך על מאמר חז"ל: "אין תורה כתורה ארץ ישראל"¹⁵, ועוד מאמרים רבים, אין זו מליצה בעלמא, יסוד הענין הוא שהתורה היא חיים¹⁶, חיוניות, האם היהודי הפרטי או הצבורי יכול להיות במצב דומה של חיוניות כהיותו בארץ ירושלים, פתח-תקוה או עין-חרוד — או כהיותו בברוקלין או בז'נבה?¹⁷ חס ושלום! אין זה אורו איר ורין זו אותה מציאות, דבר זה מוכר בהרכה דברי חז"ל כגמרא ובמדרישים: אין זו אותה תורה ואין אלו אותן מצוות, איר ארץ-ישראל הוא יצירה אלהית, וממנו נפח רבונו-של-עולם את נשמת חיינו, כאן מקום בריאות היסודית של שכלנו וכל הרוחניות שלנו, ודבר זה לא ניתן להשתנות, לא נוכל לרמות את עצמנו, לא את הטבע ולא את רבונו-של-עולם: אי-אפשר לקיים את אותה התורה ואותן המצוות של ארץ-ישראל בארץ הקודש ובאירי הטמא של ארמה טמאה¹⁸.

אתם וינצתי אפלה דברים למה ד

4

מסכת ישנה החדשה

כולנו השתגללנו שכלול גדול וקיבלנו מסכתא חדשה, "אלה" — זהו חיודש אלוהי חדש וישן, החדש הוא ישן, עתיק וקדוש, קיבלנו את התורה מחדש, "הואיל משה באר את התורה הזאת"¹⁴, המסכת החדשה היא חזרה וביאור של התורה, מתוך יציאתנו מן המדבר, אנתו מחזילים להתקרב אל התכלית האמיתית, שלמות התורה המצוות, ושלמות כלל-ישראל — שלמות חיוניותנו בציון בית חיינו, קודם-ל' מבאר משה רבינו את כל מה שעברנו ואחר-כך הוא מחדש את כל ענין ישראל ואורייתא, מתוך האור החדש שעל ציון¹⁵, הוא מבאר את החילוק בגישה לישראל ואורייתא בין מצב של מחשכי הדרך לבין מצב האור, במקום האור, כארץ האור.

8. התחדשות הנשמה בארץ-ישראל

כארץ-ישראל זוכים אנו להתחדשות נשמתית, כאן, בארץ הבראה שלנו, בבית חיינו, מופיע עיקר חיינו, עיקר מציאותנו, עיקר נורמליותנו — נשמתנו הצבורית הכלל-ישראלית, יש בענין זה קביעת עוכדה השוכה עלינו בעל היחס לאברהם¹⁶, אחר מגדולי קדושי ישראל: כשהידי בא כפעם הראשונה לארץ — הוא מקבל נשמה חדשה, באופן שטחי נרמה שזה אותו היהודי, זו טעות; נשמה חדשה באה לתוך האטמוספירה שלנו, לתוך האויר החדש שלנו, כלילה הראשון¹⁷, וכן הסדר כלילה הראשון לעלותו ארצה: כשהוא הולך לישון הוא מפקיד רוחו ("ביןך אפקיד רוחי"¹⁸), במשך שעות אלו, חיוניותו מעוכבת מלהגלות כלפי חרץ, כשהוא מתעורר, אין הוא אותו היהודי, אלא יהודי חדש, התחדשה חיוניותו באור הנורמלי והבראה שלנו, בארץ המקורי שלנו, בארץ ארץ-ישראל, היחס

לאברהם¹⁶ כותב שהיהודי הגיע ארצה מקבל נשמה חדשה במשך הלילה הראשון, בין שהוא יודע זאת בין שאינו יודע, בין שמרגיש בכך בין שאינו מרגיש, עובדה זו אינה כל-יך חזקה מהבנה, אום מישראל שנושם מאויר ארץ-ישראל, מיד נעשה שייך למציאות אחרת, כי החיוניות הבראה של כלל-ישראל, כמובנה האמיתי, מקומה כאן, בבית חיינו, וכל אחד מישראל הוא חלק מכלל-ישראל, ב"נשמת חיים" שנושפה באפיו¹⁹, לכן אפשר להבין את הידיעה המדעית-הרוחנית הזאת שנמסרה לנו על-ידי אחד מגדולי וקדושי ישראל — שחיוניותו של אדם העולה ארצה מתחדשת כאו²⁰.

צפית הישועה

חז"ל מודיעים לנו במסכת שבת שביטול הדין ישאלו את האדם "צפית לישועה" הכובן של "צפית" הוא כעין "יושב ומצפה" האם האמנה המתנה כטחה שיתקיים הדבר, כפי שמסביר הר"ן: "צפית לישועה" בימך" ע"ל לצפות לא רק לעתיד אלא בימך" האם צפית שהנה זה בא? ככל שמרכיב בשקידה החורה ומחמלאים גבורת-רוח של תלמיד-חכמים, יותר כושרים שדי הולך ומושיע את עמו, בין על-ידי מלחמה בין ללא מלחמה. כמובן, אין המלחמה הכללית לעצמה, וצה"ל נקרא בצדק צבא הגנה לישראל, העומד ל"עזרת ישראל מיד צרה", שהיא מצוה דכרבי הרמב"ם" יוצא ישראל לא ישקר ולא ינחם-י"י, וישראל חוזר לכריאותו, בריאות גופו ובריאות נשמתו, בצבא וכישיבה, בחקלאות וכלפונות. כ"ה יש כצבא מוחות גדולים הם מוסריים את נפשם על הגנת עם ישראל וארץ-ישראל, וכמורכב יש להרכות בכותח החנינים במדרגה, כי זה בלא זה לא יצליח.

אמת הרי צפית כחומר א' 4/3

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתחבר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל (ו) ומעלת הארץ הקדושה (ה) וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי-אפשר לטעום טעם עבודה. ואם לא ידע מעלת ישראל איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכוונה הרצויה בחפלה ברכת גואל ישראל רק על מכאוכי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם (ו) ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה (א) איך יתפלל על בנין ירושלים, והתפלה היא דוקא מקירות הלב (ב) כשמרגיש שהוא חסר בדבר.

אנסטאטיון, הקדמה

4

והנה ידוע שנותרו בחורג להרחיק מדברי שקר כמו שכתוב מדבר שקר תרחק, והיינו אפילו אם הדבר הזה איננו שקר נסור רק שיש בו קצת תרונות שאיננו אמת נ"כ הוזהרנו בזה (ענין שבעות דף ל"א) והנה אפילו אם הוא מדבר עם איש שכמותו וכשיכ"א אם הוא מדבר עם נשיא בישראל וק"ו כן נטו על ק"ו אם הוא שקר לפניו וכמו שכתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו, והנה זה אפילו אם איננו מוכיר שמו של הקב"ה על ענין זה בודאי צריך זהירות גדולה בענין זה. וע"כ ימלא סאוד איך את אומרון נ"ם ככל יום עלינו ומסיימים על כן נקח לך ד' אלקיט לראות סהרה בחמארה עוויך, והלא אם היה מקוה באסח על כבוד ד' סיתגלה במהרה חיה צריך כל אחד להכין עצמו לדעת עניני העבודה, כל החלטת השייכות לעניני הקרבן המקדש (והנמא אם כצפין שיכוח המלך בהעיר אפילו באיזה ספק סטיקא מקסמין כל הרחובות לכבודה אפילו אם יהיו אלקי רחובות בעיר, סטסק מן יסע דרך רחוב (ו) כעבור 'סאו כל הדינים נוגעים למעשה — ואם ת"ח לא ידעו בהם-הלא לכיוון יהי לו, אין זמא כ"א שכמינו לכד אנו אומרון לפני ה' דבר שאיננו כן וכמסרם להזכיר שנת שמות הקדושים ע"י, וכשיחבונן בעצמו ימצא שבוזר יותר כארבעים שמוה הקדושים ככל שבוטע (נ"ם עלינו) ובחשבון שנה הוא מוכיר יותר סאלטים שמות הקדושים ללא דבר כי הוא אומר לפני ד' שמקוה שכסמרה ותגלה כבודו וכאמת אינו מקנה כלל.

קולנו צפית לישועה אמת

3

צפית לישועה האדם באשר הוא אדם פרטי, הוא מוגבל בהגבלה צרה, בכל יסותו ומצאותו, נגד אותו הערך שצריך הוא להשכיל בנפשו כמה שהוא אבר מן הכלל הגדול של כלל האומה, שהיא ג"כ ממחפשת לכלל המציאות, ושכל פרט מפרטי הטוב האור המה הולכים ומצטרפים אל החשבון הכללי, כאן השקף אם הפעולות נראות לשעמו או יבאו לאחר זמן, אבל נדע נאמנה כי בא הבאנה, וכל חלק מן הטוב שבאיצר כל איש פרטי מצטרף הוא עם החיים הכלליים, ההולכים לכונן את ישועה ד' הכללית כבא עתה, ע"כ הנביעה היותר שלמה היא על כל מהלך החיים [של האדם], אם ניהו לו ערכו הכללי בחור צפיה לישועה, והצפיה כוללת שימה עין תדיריה, גם כאן שום הכרה גלויה היצווח אל הישועה, כמו שהמפצה עומד על המשמר ימים על שנה, לפעמים גם באין לפניו דבר בתודע, ולא יעזוב עמדתו. ועוד כלול בזה שבכל עת מצא של איזו הערה שיראה צדדי לעשות איזה דבר לישועה יחייב פעולתו ולא יעזוב. כמו שהמפצה כראותו ע"כ צפיתו שכאח שעת מעשה, [ל]כרייה או הגנה מאיזה אייב וכאלה, עליו החובה לעשות מה שדרוש לסובח המצב, כן יורו לעת הנוכח, בלא איתור רגע והמן על אלה שחי התכניות הנראות כמתנגדות [ול"י], ההתמה בצפיה מחשבת והיורח בעת הכושר, הוא הדבר הצריך להתרומם בעומק העיון של צפיה לישועה.

אמת אמת א' 152

5

ובלב הסתור הזה פנימה, בערה אסי-קודש המד: צפית הישועה הכלמה גאולה-ישראל, חוקר רוח קדשו בלא הרף, וכאזר חבוא בגאולה במהרה בימינו, ויבנה בית המקדש, הלא או צריכה היא כל תורה-הקדשים להיחזק ברורה ומתוררת, ובפרס אצל הכתובים, והנה ראה אותו הצדיק, שהלימוד היה בצורתו ההלכותית המתוררת הוא עוזב מאוד, ועל כן נבנה את ידו הגדולה והכבד את הספר הענקי, לקבץ החכמה של סדר הקדושים כווי בכל ספיקו.

אמת הייך קן א אמת אמת

6

קמח. בית המקדש, בתוך מרכז הרוחני של האומה, ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החזיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו איזומו, צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשאיב את נפשו במלא חיייה בתוכיות האומה במצבה השלם, או ישונו להיחזק כחותיו הנפשיות הרעננים, שחיי האמונה, חוסם ההרגש ואורו, פורחים בהם בפרחי חמד, של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היזם של הקרבנות, הנאמרים לפני התפילה. פרשת הכיור, התמיד, הקטורת, וזרעים הם את הגדול האלהי שבבית הגדול והקדוש במעמקי ה"השמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היחוד האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה. גרעניו 10 התשוקה אל השלמותה של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב. הם הולכים ורבים, משתרגים עם כל המון הרעיונות הטובים המתחייבים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל נבנית ברוח בנין איתן בבנה לאלהים, אשר יתן לה עצמה, מצד ההוד הנצחי והאצור בסגולה מאוייה יותר מהמון בנינים המרדים ומוסדות לאומיים של חול, המאמצים כח כל לאום אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יחיה. אהבת אלהים ותמיכה הנשאה, מתעוררת ומתיצבת חיה, בעז גדול, בנשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נזמר, וכל משאת נפש כבידה וקדושה, ומצגת לעיני האומה בכללה את ערכה האלוהי הגדול, שממלא הוד והדר את כל חרדי לב של כל-יחיד בבניה.

אמת אמת א' 152

וזבנה בית המקדש במהרה בימינו. ההכרה באה, שכל הקלקולים הפרטיים באים רק מחסרונה של הארת החיים הכלליים. חרבן בית המקדש, שנשל כבוד מבית חיינו, הוא הוא הגורם שעולמנו נחשך, והנשמות סובלות מצרים ומחשכים, ועל כן באים הגרעונות הגוראים, המסבכים כל חסא, כל עון וכל פשע, על כן מוכרחת היא הנשמה הישראלית לבקש את חקונה בשרשה, ויחזר כבוד ד' על מכונו, יגלה הדר הקדש חיונו בעולמם, והכל ישוב על מכונו. ותבנה בית המקדש, במהרה בימינו. השאיפה למהירות הבנין נותנת מעוף של קדושה מברקת בנשמתנו, והשקיקה, שהמהירות הזאת תהיה בימינו, מקשרת את כל מהות החיים שלנו גם בצורתם הזמנית, ליסוד הקדושה השלמה העליונה שכל הארץ תאיר והאירה מכבודה. שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

אמת אמת א' 152